

Wydział Metalowy I

Kategorie: Instytucje

Pierwszy Wydział Metalowy został uruchomiony 23 sierpnia 1940 r. w pomieszczeniach przy ul. Zgierskiej 56. Jego kierownikiem od 27 lutego 1940 r. był [Abram Chimowicz](#) (vide). Początkowo produkcja miała zaspokajać wewnętrzne potrzeby getta – produkowano np. metalowe łóżka.

W odpowiedzi na duże zamówienia dotyczące produktów metalowych spływające do Wydziału Mordechaj Chaim Rumkowski zdecydował o powiększeniu siedziby o sąsiedni budynek (Zgierska 58). Od 27 kwietnia 1941 r. praca odbywała się w nim na dwie zmiany i zatrudniono 250 młodocianych, których kierowano tam w ramach praktyk gimnazjum przemysłowego.

30 maja 1941 r. otworzono filię Wydziału w gmachu i maszynowni dawnej fabryki motorów przy ul. Smugowej 12, która od listopada 1941 r. stała się niezależnym [Wydziałem Metalowym II](#) (vide). Prace na potrzeby getta miały być wykonywane w nowo powstałym resorcie, natomiast za prace eksportowe miał odpowiadać Wydział Metalowy I kierowany przez Chimowicza. Metal i żelazo do produkcji było dostarczane przez Niemców i rozliczane w wyprodukowanych towarach po niekorzystnych dla getta stawkach lub pochodziło z Centralnego Magazynu Żelaza i Metali (vide).

Główną siedzibą Wydziału Metalowego I były budynki przy ul. Łagiewnickiej 63 (zakład nr 36). W 1943 r. (stan na wrzesień) zatrudniano tam 1601 robotników. Uruchomiono 118 maszyn do obróbki metalu. Zgodnie z zestawieniem zamieszczonym w [Kronice](#) (vide) w Wydziale Metalowym I wytwarzano m.in. szufle do węgla, szufelki na śmieci, foremki do pieczenia, haki, okucia przeciwpożarowe, pierścienie, sprzączki, klamry budowlane, wiadra, sikawki kubłowe, węże, taczki, kosze na papier, grabie, płytki ochronne, nosidła do zaprawy murarskiej, szufelki do węgla, skrzynki na materiały łatwopalne, wanny do kąpieli z nóżkami, kubły do zaprawy murarskiej, skrzynki transportowe, wycieraczki do butów, różnego rodzaju złączki z blachy, wsporniki kątownikowe,

kątowniki, kosze druciane, kanistry na benzynę, łomy, wózki, lampy karbidowe, kurtki ognioodporne, konewki, blaszane numery, czarki do picia, podstawki, dzbanki na wodę, klamry do kabli, skrobaki wszystkich rodzajów, sztance, przebijaki, chochelki i wały.

W lipcu 1943 r. przyszło do getta zamówienie na produkcję części do pocisków artyleryjskich. W tym celu rozbudowano halę produkcyjną i doprowadzono do niej instalację gazową. Kilometrowy gazociąg instalowali robotnicy żydowscy oraz Polacy przywożeni do getta, a prace nadzorowała Niemiecka Policja Ochronna (szupo). Hala o wymiarach 120 na 25 m była największą maszynownią w getcie. Jej budowę, do której angażowano również kilku polskich murarzy, zakończono w październiku 1943 r. Do ochrony przeciwpożarowej hali i pozostałych budynków Wydział zorganizował własną ochronę przeciwpożarową. W hali został zainstalowany jedyny w getcie mechaniczny młot kowalski. Wreszcie sprowadzono maszyny do produkcji amunicji. Dostawy trwały nawet w marcu 1944 r.

W czasie likwidacji getta w sierpniu 1944 r. fachowcy metalowi wraz z rodzinami w liczbie 500 osób zostali włączeni do specjalnego transportu, który 30 sierpnia został z getta wysłany do Auschwitz, a następnie do obozu w Stutthofie i dalej do Drezna. Oprócz fachowców pracujących w Wydziale Metalowym do grupy tej włączono osoby spośród najwyższych urzędników getta. Decydował o tym kierownik Wydziału Chimowicz, często przekupiony wartościowymi przedmiotami. Rola Chimowicza nie skończyła się wraz z wyjazdem z getta. Pełnił też funkcję nadzorcy w obozach, wspominany w relacjach jako osoba brutalna i odnosząca się do więźniów wrogo.

Ewa Wiatr

Źródła

AŻIH, 205/291; USHMM, 1955, S. Machtinger, Wspomnienia z moich przeżyć, mps.

Kronika, t. 3, s. 244, 29.05.1943; s. 318, 4.08.1943; s. 420, 22.08.1943; s. 458, 9.09.1943; s. 475, 17.09.1943; s. 510, 4.09.1943; t. 4, s. 512, 5.09.1944, s. 523, 11.09.1943, t. 4, s. 198,

14.03.1944.

Tagi

gospodarka obozy pracy

Data aktualizacji: 30-07-2026

Data dodania: 05-09-2025